

Cmentarz parafialny w Borzęcinie Górnym 1806-1945

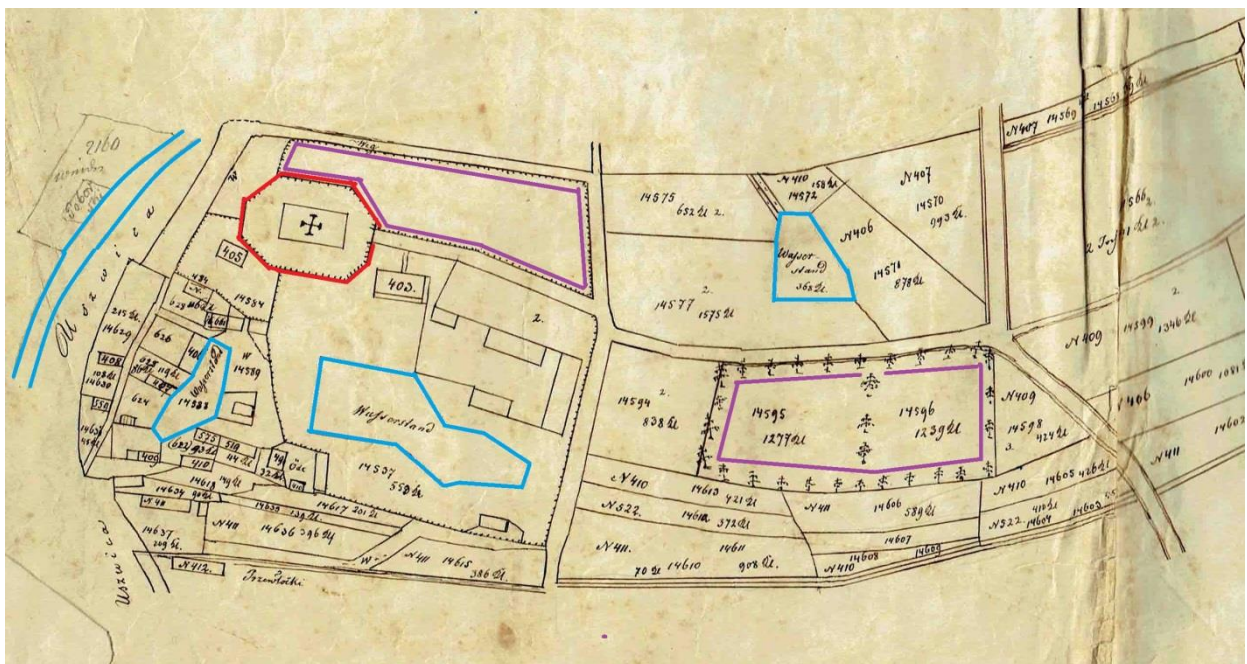
Lucjan Kołodziejski

Cmentarz parafialny w Borzęcinie Górnym jest najstarszym czynnym miejscem grzebalnym na terenie gminy Borzęcin. W jego granicach mieścić się również cmentarz wojenny nr 270 z okresu I wojny światowej. Pierwszy pochówek miał miejsce 1.04.1806 r. Pochowano wtedy Petronelę Witkównę, zmarłą w pierwszym roku życia. Cmentarz funkcjonuje nieprzerwanie, w miarę potrzeb jest powiększany. Został utworzony na ziemi będącej własnością parafii. Pierwotnie był obsadzony drzewami liściastymi (lipa), a później żywopłotem. *Komitet kościelny powziął jednomyślnie uchwałę jednogłośnie otoczenia cmentarza parafialnego żywopłotem, /świerkiem – głóg/. Drzewa stojące na placu w drodze licytacji sprzedać, a otrzymane pieniądze ze sprzedaży drzewa użyć na koszt otoczenia i utrzymania cmentarza. Komitet ma się zająć tą sprawą. Komitet zastrzega sobie w tejże uchwale rozszerzenie obecnego cmentarza i upoważnia jednogłośnie Wielmożnego Ks. Kanonika Józefa Oświecimskiego jako przewodniczącego Komitetu do zastosowania środków jakie uzna za stosowne. 17 marca 1895. Podpisy: Konstanty Sadowski, Jan Wyczęsany, Józef Dulian, Wojciech Wyczęsany, Józef Wolny naczelnik gminy.¹*

Cmentarz ten jest miejscem spoczynku wielu tysięcy mieszkańców Borzęcina i nie tylko. Obecnie pełni też funkcję cmentarza komunalnego. Poniżej prezentuję skrótowo sylwetki niektórych znanych i zasłużonych dla miejscowej społeczności osób. Ramy czasowe obejmują lata 1806 - 1945.

Księża

Proboszczowie tutejszej parafii zamieszkiwali na plebanii oznaczonej ówczesnym numerem 403, a wikariusze w osobnym budynku zwanym powszechnie wikarówką (*domus cooperatorus*) pod numerem nr 405². Po wprowadzeniu zakazu pochówków w kryptach kościelnych w 1787 r. również i księża chowani byli na cmentarzu.

1. Mapa z 1841 r. Zaznaczono na niej kościół, plebanię (nr 403), dom wikariuszy (nr 405). W prawym dolnym rogu cmentarz otoczony drzewami. Zawracają uwagę 3 stawy (*Wasserstand*). Zamknięty 31.03.1806 r. stary cmentarz nie jest dotąd zabudowany. Po lewej stronie Uszwicy zaznaczono działkę stanowiącą własność parafii, na której znajdował się pierwszy kościół i cmentarz. Archiwum Parafii Borzęcin Górny.

¹ Księga Uchwał Komitetu Kościelnego w Borzęcinie, rękopis bez paginacji. Arch. Par. pw. Narodzenia NMP w Borzęcinie Górnym.

² Rozebrana w latach 80. XX w. drewniana wikarówka wybudowana została w 1877 r. na miejscu jeszcze wcześniejszej.

Pierwszym kapłanem pochowanym na obecnym cmentarzu był ks. kanonik Jan Marmulewicz, proboszcz od 1787 r. zmarł 11.10.1808 r. w wieku 75 lat na skutek paraliżu. Jego grób nie zachował się do dnia dzisiejszego. Pierwszym zmarłym w Borzęcinie i pochowanym na cmentarzu wikariuszem był 37-letni ks. Wojciech Karpielewski, posługujący od 1801 r. Jako przyczynę śmierci zapisano epidemię, nie podano jednak nazwy choroby. 28.12.1819 r. zmarł ks. Józef Plebankowski³ w wieku 78 lat. Powód śmierci określono powszechnie stosowanym zwrotem *ordinaria*, czyli zwyczajny, powszechny. Zamieszkiwał w domu księży wikariuszów od 1791 r., a wcześniej przez 14 lat posługiwał w Radłowie. W wieku 73 lat zmarł 4.02.1831 r. ks. Antoni Gorczyński, proboszcz od 1811 r. Powód śmierci określono jako zwyczajny. Podobnie określono przyczynę śmierci kolejnego proboszcza Jakuba Działkowskiego, zmarłego 3.04.1842 r. posługującego od 1832 r. W księdze zmarłych odnotowano, że przed śmiercią przyjął komunię świętą. Mszę pogrzebową odprawił dziekan, ks. Alojzy Owsieński ze Szczurowej.

2,3. Najstarsze, bezimienne nagrobki być może skrywają prochy pierwszych proboszczów parafii Borzęcin.

Fot. L. Kołodziejki 2021

Ks. Piotr Przyborowski zmarł 27.01.1890 r. w wieku 56 lat. Był proboszczem w parafii Uszew, a wcześniej wikariuszem w Krościenku, Nowym Sączu i Bochni oraz katechetą w szkole męskiej w Bochni. W Borzęcinie zamieszkiwał na plebanii przez 7 miesięcy. Jego nagrobek zachował się na cmentarzu parafialnym. Ks. Ludwik Jemioła zmarł 17.05.1894 r. Pracował jako katecheta w Bochni i kapelan w Nowym Wiśniczu, komendariusz w Tuchowie i wikariusz w Nagoszynie. Rezydentem w Borzęcinie był od marca 1892 r. Jego nagrobek również zachował się na cmentarzu parafialnym.

³ Księga Zmarłych Parafii Borzęcin, tom I, s.138.

4,5,6.Od lewej nagrobki: ks. Ludwika Jemióły, ks. Piotra Przyborowskiego i ks. Stanisława Zalesnego. Fot. L. Kołodziejski 2021

Ks. Ludwik Jemióło umarł w 55 roku życia, a 30 kapłaństwa w Borzęcinie. Nieboszczyk na stanowiskach swoich jako katecheta w Bochni, kapelan więźni w Wiśniczu i komendant przy kościele NMP. w Tuchowie, był znany szerszej publiczności i ogólnym cieszył się szacunkiem, jako miłośnik młodzieży, gorliwy pracownik i człowiek prawego charakteru.

7. Nekrolog zamieszczony w „Głosie Narodu” nr 111 z 19 maja 1894 r.

W wieku 47 lat zmarł 21.11.1902 r. ks. Paweł Bączewski. Zamieszkiwał w domu oznaczonym numerem 561. Jego grób nie zachował się. Proboszcz borzęciński od 1878 r., ks. Józef Oświecimski, zmarł 26.01.1903 r. w wieku 61 lat. Wcześniej posługiwał jako wikariusz w Bochni i Tarnowie, a także był proboszczem w Parafii Chronów.

8,9. Nagrobki proboszczów ks. Józefa Oświecimskiego i ks. Ludwika Kozaka. Fot. L. Kołodziejski 2021

29.04.1910 r. zmarł w wieku 29 lat ks. Stanisław Nowak, wikariusz, katecheta w 1910 r. Mszę świętą pogrzebową sprawował ks. Jan Pilch, proboszcz z Wietrzychowic. Na cmentarzu znajduje się też nagrobek ks. Stanisława Zaleśnego. W księdze zmarłych nie odnotowano daty jego zgonu, nie był kapłanem diecezji tarnowskiej. Z tablicy epitafijnej można jedynie odczytać, że był proboszczem i kanonikiem. 26.12.1923 r. zmarł w wieku 61 ks. Ludwik Kozak, proboszcz parafii. W mszy świętej pogrzebowej sprawowanej 3 dni później uczestniczyło 33 księży. Celebransem był dziekan, ks. Andrzej Mucha z Okulic. Jego nagrobek zachował się na cmentarzu parafialnym. W dniu 13.02.1945 r. zmarł ks. Stefan Dąbrowski, proboszcz parafii Żytowiecko w powiecie Gostyń. W 1940 r. został wysiedlony z Wielkopolski przez okupacyjne władze niemieckie i przebywał w Borzęcinie, zamieszkując w domu numer 415. Grób nie zachował się. Ostatnim dotąd pochowanym na cmentarzu wikariuszem jest zmarły 14.04.1949 r. ks. Władysław Budzik, katecheta szkolny w Borzęcinie (1922-1938) i w Radłowie. Ostatnim pochowanym na parafialnym cmentarzu proboszczem jest ksiądz Franciszek Łacki, proboszcz w Borzęcinie od 1924 r. Zmarł 30.01.1957 r. w wieku 67 l. Celebransem mszy św. żałobnej był ks. Walenty Chrobak, kanonik Kapituły Katedralnej w Tarnowie. We mszy pogrzebowej uczestniczyło 19 kapłanów. Obecnie spoczywają we wspólnym odnowionym grobie.

10. Tablica nagrobna. Fot. L. Kołodziejski, 2020

Nauczyciele

Szkoła parafialna w Borzęcinie istnieje co najmniej od 1596 r. Pierwszym odnotowanym zmarłym i pochowanym na tutejszym cmentarzu parafialnym nauczycielem szkoły parafialnej (*preceptor schola parafialis loci*) był Wawrzyniec Kłosiński, pochodzący prawdopodobnie z Myślenic. Zmarł 14.12.1862 r. w wieku 49 lat, a jako powód śmierci odnotowano zapalenie płuc. Zamieszkiwał w budynku szkolnym nr 393. Grób nie zachował się. Drugim zapisanym nauczycielem jest Jan Jarosz, który zmarł 16.06.1909 r. w wieku 69 lat na skutek starości. Był żołnierzem armii austriackiej w czasie wojny z Prusami, walczył w bitwie pod Sadową w 1866 r. Odznaczony 29.11.1905 r. Srebrnym Krzyżem Zasługi Cywilnej z Koroną za gorliwe spełnianie obowiązków kierownika szkoły⁴. Od 1877 r. był kierownikiem 3-klasowej szkoły ludowej, 1 stycznia 1897 r. przekształconej w szkołę czteroklasową. Jego mieszkanie służbowe znajdował się w szkole, a składało się z 2 pokoi, 1 kuchni i spiżarni. Miał żonę Florentynę i dwie córki. Był wymagający i surowy dla dzieci, pobożny. Od 1903 r. przebywał na emeryturze. Jego nagrobek wraz z metalowym ogrodzeniem jako jedyny zachował się do dzisiaj.

11.12 Nagrobek Jana Jarosza. Tablica nagrobna Stanisława Łobody. Fot. L. Kołodziejcki, 2021

Stanisław Łoboda, emerytowany kierownik szkoły w Borzęcinie Dolnym w latach 1922 - 1931, zmarł 13.01.1943 r. Wcześniej pracował w Jodłówce k. Bochni (1893 - 1900) jako nauczyciel w jednoklasowej szkole ludowej, Woli Radłowskiej (1901-1910) oraz jako nauczyciel i kierownik szkoły w Przyborowie (1910-1922).

Kolejnym nauczycielem spoczywającym na borzęcińskim cmentarzu jest Jan Rogoziński (1870 -1943), pracujący najpierw w szkole ludowej w Przyborowie, potem był kierownikiem szkoły podstawowej w Mokrzyskach, a także członkiem zarządu Towarzystwa Kasynowego w Borzęcinie (1900-1909).

⁴ J. Bratko *Dzieje Borzęcina 1364 - 1939*, Borzęcin 1972, mps., s. 130.

13.14. Tablice nagrobne. Fot. L. Kołodziejski, 2021

Józef Rogoziński zmarł 5.10. 1937 r. Był od 1.08.1894 r. nauczycielem w jednoklasowej szkole ludowej w Borzęcinie Dolnym. Także wiceprezesem pierwszego zarządu Towarzystwa Kasynowego w Borzęcinie (1900 - 1909), a od 1909 r. jego prezesem. Jako kierownik szkoły w Borzęcinie Dolnym pracował od 1919 do 1921 r., zaś jako kierownik szkoły męskiej w Borzęcinie Górnym w latach 1921-1925. Od 1927 r. na emeryturze. Warto wspomnieć, że pierwotnie szkoła ta składała się ze szkoły dla dziewcząt im. Królowej Jadwigi i szkoły dla chłopców im. Władysława Jagiełły.

15. Tablica nagrobna. Fot. L. Kołodziejski, 2021

Anna Maria Szereniawska, (1880-1942) żona Jana Rogozińskiego. Była nauczycielką w 4-klasowej szkole w Borzęcinie Dolnym (? - 1921). Od 1921 r. pracowała jako nauczycielka w szkole męskiej w Borzęcinie Górnym.

Anna Purchla urodziła się w Borzęcinie w 1883 r., tutaj też uczęszczała do szkoły ludowej. Po ukończeniu 4 klasy szkoły wydziałowej w Bochni w latach 1900 - 1905 pracowała w *charakterze zastępczyni nauczycielki w szkołach ludowych, a mianowicie w Strzelcach Wielkich i Zaborowie...*⁵. W 1906 r. zdała egzamin państwowy w Krakowie, nabywając uprawnienia *na nauczycielkę szkół ludowych pospolitych*. Pierwszą pracę podjęła w Sufczyńcu (1907 - ?),

⁵ Skan oryginalnego patentu w posiadaniu autora.

później w Borzęcinie Dolnym, gdzie w latach 1921-1922 pełniła funkcję kierownika szkoły. W Borzęcinie Górnym pracowała w latach 1924 - 1939. W szkole tej dwukrotnie pełniła obowiązki tymczasowej kierowniczkii w latach 1925 – 1927 oraz 1930 - 1933. W 1934 r. założyła Ochotniczą Straż Pożarną. Od 1.04.1939 r. przebywała na emeryturze. Zmarła 3.11.1945 r. w wieku 62 lat. Jej grób nie zachował się.

Wójtowie Gminy Borzęcin

Na tutejszym cmentarzu spoczywają też mieszkańcy Borzęcina, którzy pełnili funkcję wójta Gminy Borzęcin. W ówczesnych czasach każda wieś stanowiła tzw. gminę jednostkową. Bielcza, Przyborów czy Łęki również były samodzielnymi gminami z własnymi wójtami. Był nim szanowany we wsi chłop, do drugiej poł. XIX w. zazwyczaj analfabeta podpisujący się krzyżykiem. Obejmując funkcję wójtowską otrzymywał pieczęć dzięki której dokumenty uzyskiwały wiarygodność. Całe zaś biuro mieściło się w tak zwanej „skrzyni wójtowskiej”. Zakres ich władzy był niewielki. Trudno jest ustalić datę urodzenia i śmierci pierwszych wójtów spoczywających na tym cmentarzu z powodu braku zapisu stosownych informacji. Cennym źródłem informacji są księgi metrykalne, najczęściej księga urodzeń gdy będąc już wójtami byli ojcami chrzestnymi.

W Księdze Urodzeń i Chrztaów Parafii Borzęcin z lat 1802-1822 zanotowano ich nazwiska w roli chrzestnych oraz nazwy samego urzędu. Jan Banaś w kwietniu 1820 r. został określony jako *advocatus officiales*, a w maju tegoż roku jako *advocatus villianus*. W 1823 r. pojawia się kolejne określenia J. Banasia: *advocatus rustici*. W księdze małżeństw 1840 r. Franciszek Stolarz występuje w roli świadka zawarcia związku małżeńskiego jako *advocatus page Bor.* Józef Stąsiek (1795-1867), w 1854 r. pełnił obowiązki wójta.⁶ Z kolei w księdze urodzeń z 1856 r. Jakuba Stąska określono jako *advocatus communitatis*. Marcin Kędzior (1822-1875) był wójtem w 1860 r. Pochodził z Borzęcina Dolnego zamieszkiwał w domu nr 262. Józef Tyrcha w 1873 r. zwany Naczelnikiem Gminy. W 1874 r. Andrzeja Indjarza nazwano *praepositus communitatis*. Jan Wyczesany (1833 - ?) był wójtem w Borzęcinie ok. 1880 r. W 1875 r. Jan Bąk występuje jako *praepositus communitati*. W tym samym 1875 r. ponownie Jan Pilch określony jest mianem *praepositus communitatis*. W 1878 r. pojawia się kolejny *praepositus communitatis*, jest nim Jan Białek. Jan Chmiola w latach 1881-1887 był wójtem Borzęcina. Józef Wolny ur. się w 1852 r. ...w *Łodzienicach parafii Niepłachowice, powiatu Opawy w Szląsku austriackim*⁷. Służbę wojskową odbył w I pułku inżynierii, 6 kompanii polowej. Po zwolnieniu jako technik melioracyjny w 1874 r. przybył do Borzęcina i zamieszkał w domu nr 150. Odpowiadał za wykonanie obwałowań Uszwicy przez następne lata. W 1875 r. poślubił 23. letnią wdowę Wiktorię Wyczesaną i zamieszkali w dolnej części Borzecina. Mieli dwóch synów. Wójtem w latach 1888-1900. Był członkiem Spółki Gorzelnianej w Borzęcinie. Mówił z charakterystycznym śląskim akcentem. Józef Lizak wójtem w latach 1900-1906, z tzw. *Krzaków*. Franciszka Klisiewiczza, ur.1875 ślub w 1906 r. z Karoliną Urbańską. Mieli 4 dzieci. Wójtem w latach 1921-1925,zamieszkiwał w domu oznaczonym numerem 35. Wojciech Rogoż z Jackówki (1867-1944). Członek zarządu Spółki Oszczędności i Pożyczek zwanej też Kasa Raiffeisena. W 1925 r. zmieniono jej nazwę na Kasę Stefczyka, wśród j ej członków był też Wojciech Rogoż. Żonaty dwukrotnie: z Katarzyną Klisiewicz mieli 6 dzieci, a po jej śmierci poślubił Rozalię Michalec z którą miał 5 dzieci. Obowiązki wójta pełnił w latach 1906 -1920 i 1931-1932. Gdy został wybrany na wójta energicznie przystąpił do budowy nowej szkoły. Uzyskawszy poparcie społeczności Borzęcina Górnego i radnych z Borzęcina Dolnego udał się do Lwowa gdzie uzyskał zgodę na budowę szkoły. Jej budowę ukończono w dn.31.07.1909 r. Szkoła ta funkcjonuje do dzisiaj. Franciszek Curyło ur. w 1878 r., mąż Wiktorii Rogoż, ojciec 10 dzieci. Rodzina mieszkała w domu nr 593. Wójtem był w latach 1933-1934. Jędrzej Klisiewicz (1884 - 1951). W 1913 r. zawarł związek małżeński z Marią Materą. Miał z nią 6 dzieci. Rodzina mieszkała w domu nr 351, wójtem był w latach 1934- 1938. Stanisław Makowski (1890 - ?) żonaty z Rozalią Prokopek w 1919 r., mieli 4 dzieci. Wójtem w latach 1943 -1944 .

⁶ Jego nagrobek jest najstarszym zachowanym pomnikiem na borzęcińskim cmentarzu.

⁷ Liber Bonarum, 1875 r.

16. Najstarszy zidentyfikowany nagrobek na borzęcińskim cmentarzu wójta Jakub Stąśka z 1867 r.

Fot. L. Kołodziejcki 2021

Żołnierze

Stanisław Stolarz (1923-1945) ps. „Wilga” z Borzęcina Górnego, żołnierz podziemia niepodległościowego. Postrzelony 16 czerwca na skutek nieostrożnego obchodzenia się z bronią, zmarł 20.06.1945 r. w Borzęcinie. Bracia Tadeusz i Zdzisław Baszak ps. „Tadek” i „Zdzich”, żołnierze podziemia antykomunistycznego, zastrzeleni 17.07.1945 r. przez bandytę z Borzęcina Górnego. Istnieją dwie wersje dotyczące miejsca ich mordu. Jedna mówi o Okrajkach w Borzęcinie Dolnym, a druga o Wisowatkach w Borzęcinie Górnym. Tenże morderca *został zastrzelony przez A.K. 11/8 1945*⁸. Grób ich nie zachował się. Na cmentarzu spoczywa też Edward Gatner (15.12.1885 - 9.12.1942). Nie wiadomo w jakich okolicznościach E. Gatner znalazł się w Borzęcinie podczas II wojny światowej. Zapewne uciekał przed represjami hitlerowskimi za czynny udział w powstaniach śląskich. Zamieszkiwał w domu oznaczonym nr 436. Jako przyczynę śmierci podano *odnowienie ran wojennych*. Zachowane w archiwum Państwowym w Katowicach dokumenty pozwalają więcej powiedzieć na jego temat. *Gatner Edward ur. 15 XII 1885 r. w Małej Kuźniczce, zamieszkał w Świętochłowicach. Był czynnym zaprzysiężonym członkiem Polskiej Organizacji Wojskowej w Rzeczycy Ligocie-Grölinga i pełnił funkcję miejscowego komendanta. W II powstaniu pod dowództwem Liszki Wincentego w Rzeczycy-Ligocie Grölinga od dnia 18 VIII 1920 r. do 24 VIII 1920 r. W III powstaniu śląskim pod dowództwem Sojki Feliksa a następnie Marcinkowskiego w Rzeczycy na froncie w Kleszczowie Rudzianem i Niezdzowicami od dnia 2 maja 1921 r. do 5 lipca 1921 r. jako dowódca plutonu 7 kompanii II baonu, a następnie w zapasowym baonie p. Marcinkowskiego Karola 4 pułku Wojsk Powstańczych Batorego oraz w pracy plebiscytowej z ramienia P.O.W. od dnia 1 VIII 1920 r. do dnia 20 III 1921 r. w Ruszczy i w Ligocie-Grölinga*⁹.

⁸ *Status Animarum*. Archiwum Parafii Borzęcin Górny, brak paginacji.

⁹ <http://www.powstancyslascy.pl/znajdz-powstanca/G> [Dostęp.26.04.2021]

Stanisław Wróblewski (1913-1958) z Łazów walczył podczas wojny obronnej w 1939 r. Aresztowany przez Sowietów, więzień łagru. ZSRR opuściła z armią gen. Władysława Andersa. W archiwum rodzinnym zachowało się jego zdjęcie w mundurze wojskowym, zrobione przed Bazyliką Narodzenia Pańskiego w Betlejem. Brał udział w bitwie pod Monte Cassino. Powrócił z Anglii do Borzęcina ok. 1947 r.

17.18. Tablice nagrobne. Fot. L. Kołodziejki, 2020

Cywilne ofiary II wojny światowej

Zginęli tragiczną śmiercią w dniu 17.07.1943 r. Chysz Franciszek, lat 42. Ducinowski Władysław lat 42. Zastrzeleni przez Niemców w lesie koło torów kolejowych Tarnów-Brzesko. Zostali zabrani z ogrodu, siedząc i grając w karty. Przyszli Niemcy, bo ktoś zrobił donos, że trzymają z partyzantami (ponieważ pomagał im parobek Kuba). Oni nie mieli z tym nic wspólnego. Niemcy zabrali ich na furmankę (wóz zaprzężony w konie). Zostali wywiezieni starą drogą w kierunku Brzeska przez Las Szczepanowski. Byli związani i przy próbie ucieczki [być może spowodowanej celowo przez Niemców – L.K.] zostali zastrzeleni. Dopiero w nocy, o 24-ej zostali przywiezieni na cmentarz. Przy Niemcach musieli być pochowani. Zostali przywiezieni końmi z gospodarstwa Ducinowskiego. Przywiózł ich parobek, który u niego pracował, i Ludwik Ducinowski. Ducinowski zostawił żonę i trzech synów: najstarszy miał 9 lat, drugi miał 5 lat, a najmłodszy 6 tygodni. W tym miejscu, gdzie zostali zastrzeleni, na drzewie powieszono kapliczkę. O północy zostali przywiezieni na cmentarz. Przy Niemcach musieli być pochowani. Zostali przywiezieni końmi z gospodarstwa Ducinowskiego¹⁰.

¹⁰ Wywiad przeprowadzony przez Oliwię Ducinowską.

19.20. Tablice nagrobne. Fot. L. Kołodziejcki, 2021

Ofiary pacyfikacji Warysia

Dnia 23.09.1942 r. gestapo i żandarmeria niemiecka otoczyły Waryś. Przeprowadziły rewizję w każdym domu, w każdym obejściu gospodarskim. Niemcy dysponowali imienną listą osób, które aresztowali. Na miejscu zastrzelone zostały 3 osoby: Wiktor Curyło ur. w 1901, Franciszek Dzik ur. w 1902 r. i Jana Kwaśniaka ur. w 1872 r.

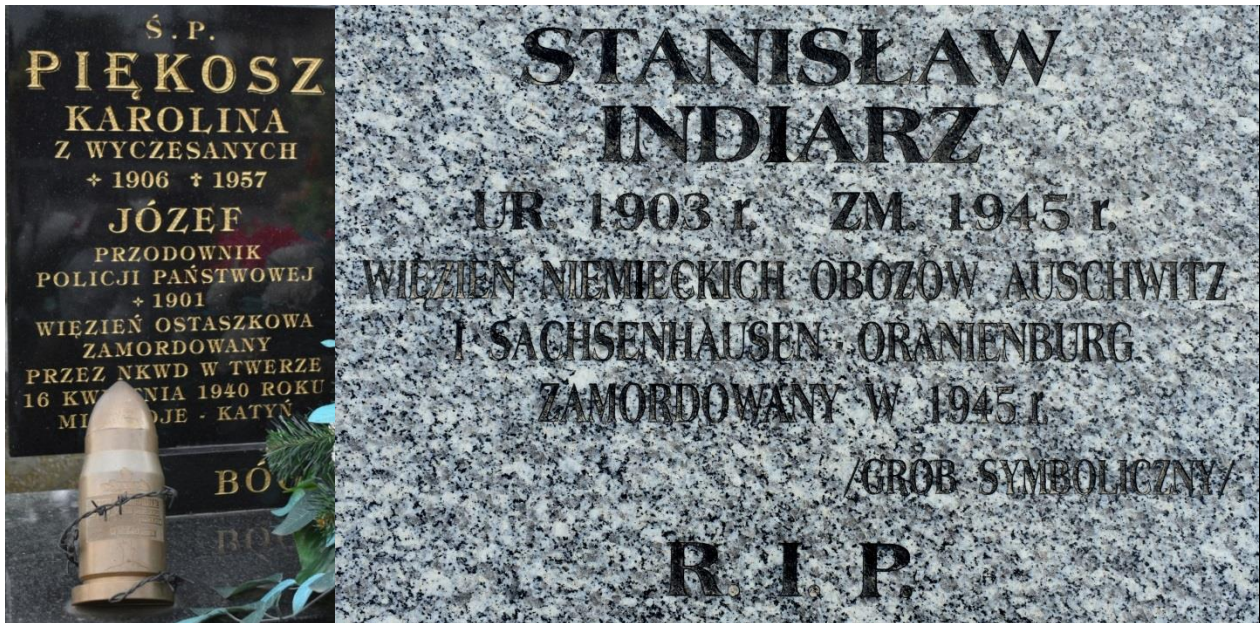
Dzieci

W północno-wschodniej części cmentarza znajduje się grób wraz z pomnikiem nagrobnym z 1946 r. wykonany przez Jana Kanię i Józefa Wręgę. Spoczywają w nim ostatnie ofiary II wojny światowej. Wszyscy 5 z Czarnawy. W lasach radłowskich znajdował się ponemiecki magazyn z amunicją. Zabranymi z domów młotkami i przecinakami poszli rozbrajać pociski celem pozyskania prochu. Skutkiem ich zabawy był wybuch granatu artyleryjskiego. W jego wyniku zginęli zabici przez wybuch w dniu 11.09.1945: Józef Czesak (l. 16), Edward Guzy (l. 14) i jego brat Józef (l. 16), Tadeusz Czernek (l.16). Ciężko ranny Stefan Gębiś (l. 13), zmarł w drodze do szpitala w Brzesku. Z braku samochodu przewożony był przez Jana Kamińskiego wozem konnym drewnianym o stalowych obręczach kół !

Groby symboliczne

Policjant Józef Piękosz ur. 9.04.1901 w Borzęcinie Górnym. Uczestnik wojny polsko – bolszewickiej 1920 roku, Komendant Policji Państwowej w miejscowości Czudel, powiat Sarny, województwo wołyńskie. Jeniec obozu w Ostaszkowie, rozstrzelany przez NKWD w Twerze strzałem w tył głowy 16.04.1940 r. Pogrzebany w dołach śmierci w Midnoje. Przodownik Policji Państwowej.

Stanisław Indjarz z Warysia (1901-1945) aresztowany przez gestapo 28.06.1942 r., więzień KL Auschwitz, Sachsenhausen i Oranienburga. Zatopiony przez Niemców w barce z innymi więźniami obozu koncentracyjnego w Morzu Północnym w Zatoce Lubeckiej w ostatnich dniach II wojny światowej.

21.22. Tablice nagrobne. Fot. L. Kołodziejki, 2021 r.

Ludzie kultury

Staśko Paweł (1892-1943), pisarz, poeta, autor ponad trzydziestu powieści oraz sztuk teatralnych. Szczupał Józef (1941-2006), nauczyciel szkół średnich, poeta, dziennikarz "Trybuny Opolskiej". Autor dwóch tomików *Miniatur*. Borzęcin w jego twórczości literackiej zajmował szczególne miejsce. Bratko Józef (1902-1988), więzień obozu pracy w Pustkowie i obozu koncentracyjnego Sachsenhausen – Oranienburg. Działacz społeczny i kulturalny. Zebrał i spisał zwyczaje i pieśni w opracowaniu *Moja wieś i jej pieśń*. Autor trzypięciotomowych *Dziejów Borzęcina 1364-1972*, *Małej monografii Borzęcina* oraz *Kroniki Borzęcina 1973-1981*. Anastazja Staśko (1914-2002), poetka i dramatopisarka. *Wszechstronnie uzdolniona artystka ludowa - hafciarka, trykociarka, krawcowa. Działacz społeczny w organizacjach katolickich i świeckich: Akcji Katolickiej, Caritas, Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży, żeńskiego oddziału Ochotniczej Straży Pożarnej.*¹¹ Autorka m.in. *Historii Borzęcina (rękopis)*. Jan Adeodatus Martyński (1833-1895), rzeźbiarz, autor wielu figur przydrożnych i cmentarnych w drugiej połowie XIX w. na terenie powiatu brzeskiego i tarnowskiego.

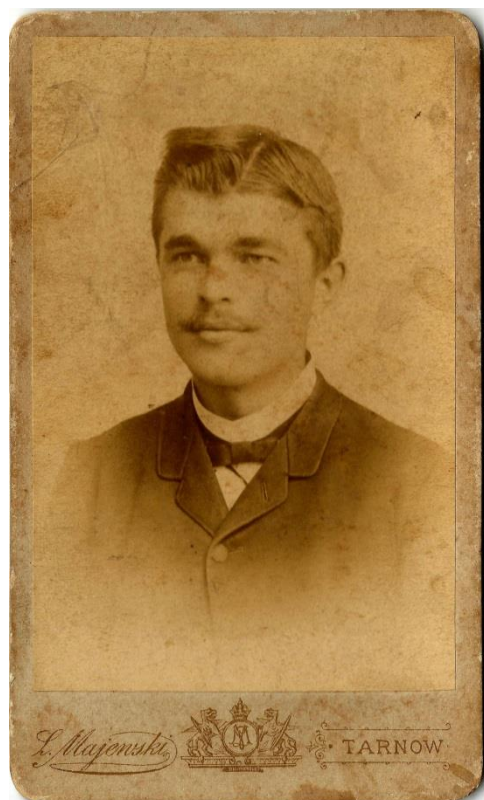
¹¹ B. Staśko, <https://borzecin.pl/znani-i-zasluzeni/3083-stako-anastazja-1914-2002.html>, dostępne 10.04.2021.

23.24.25.Tablice nagrobne. Fot. L. Kołodziejski, 2021

Sędzia

Władysław Ciochoń (1869 -1946) studiował w Seminarium Duchownym w Tarnowie (święcenia diakonatu) oraz na Wydziale Prawa UJ w latach 1891 - 1895. Adiunkt w ck. Sądzie Powiatowym w Krośnie (1904 r.). Sędzia powiatowy, naczelnik ck. Sądu Powiatowego w Brzesku, a po 1918 r prezes sądu powiatowego w Brzesku.

26.Władysław Ciochoń. Z arch. B. Majka 27. Tablica nagrobna. Fot. L. Kołodziejski, 2020

Strażacy OSP Borzęcin Górny

Spacerując alejkami i ścieżynami cmentarza parafialnego, wśród nagrobków napotykamy nazwiska spoczywających w grobach mężczyzn, którzy za swojego życia spieszyli na ratunek, gdy pożar niszczył dorobek życia. To druhowie OSP Borzęcin Górny. Trudno jest w ramach skromnej książeczki objąć wdzięczną pamięcią wszystkich. Na Wieczną Wartę odeszli już: Stefan Czyż, Jan Bratko, Feliks Rogóż, Tadeusz Kobyłecki, Franciszek Przewłocki, Andrzej Kijak, Tadeusz Siudut, Julian Wyczesany, Józef Banaś, Edward Witek, Franciszek Małek, Aleksander Kobyłecki, Jan Matera. Józef Klisiewicz, Stanisław Siudut, Józef Ducinowski, Julian Witek, Stanisław Witek, Józef Staśko¹².

Pracownicy kościoła

28.29. Tablice nagrobne. Fot. L. Kołodziejski, 2021

Tomasz Kołodziejski z Lichwina, parafia Pleśna, organista w latach 1802 - 1829. Zmarł w wieku 54 lat na gruźlicę. Michał Banach urodził się w Borzęcinie w 1816 r. W 1836 zawarł związek małżeński z *17-letnią Marianną Banasiowną*¹³. Zmarł w 1840 na gruźlicę zwaną wtedy suchotamia. (*Organarius Borzęcinensis*). Zamieszkiwał w domu nr 393, który znajdował się na miejscu dzisiejszej szkoły podstawowej. Aleksander Bielecki z Ujścia Solnego (1846 - ?). Ojciec 10 dzieci, zamieszkiwał w organistówce pod nr 402. Paweł Rakoczy ze Szczurowej (1870-1951), ojciec 7 dzieci. W Borzęcinie pracował od 1905 r. Antoni Rogoziński (1831-1896), wieloletni kościelny, zwany w tamtym czasie gospodarzem kościelnym.

Sprawiedliwi wśród Narodów Świata

W monumentalnej *Księdze Sprawiedliwych wśród Narodów Świata, ratujący Żydów podczas Holocaustu*, będącej tłumaczeniem angielskiego oryginału *The Encyclopedia of the Righteous Among the Nations Rescuers of Jews during the Holocaust, Yad Vashem, 2004*¹⁴, zapisano historię 5333 Polek i Polaków odznaczonych zaszczytnym medalem Sprawiedliwy wśród Narodów Świata. Wśród nich pięćdziesiąt to mieszkańcy Borzęcina! (dane na koniec 2000 r.). Sześćdziesiąt Żydów, aktywnie szukających pomocy,

¹² Stanisław Bukowiec, Kazimierz Bukowiec, Karolina Klima, Dębica Joanna, *Ochotnicy ziemi brzeskiej*, Bochnia 2007, s. 25.

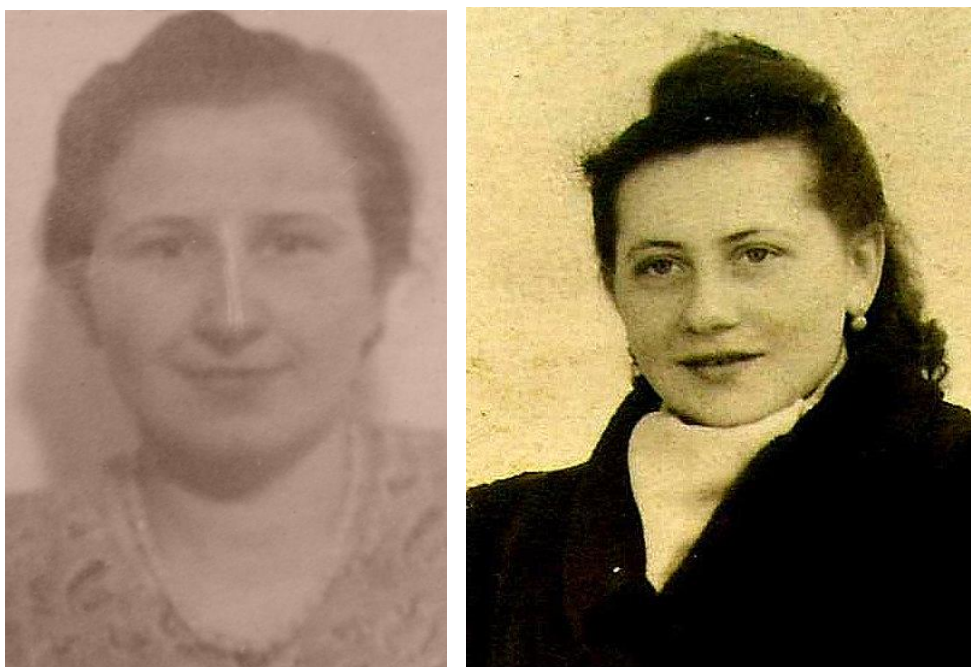
¹³ W księdze ślubów znajduje się pozwolenie ojca: *Ja Jan Banaś mojej córce małoletniej pozwoliłem w stan małżeński z Michałem Banachem organistą Borzęcińskim na co się podpisuję Jan Banaś.*

¹⁴ Izrael Gutman, red. *Naczelny Księga Sprawiedliwych wśród Narodów Świata. Ratujący Żydów podczas Holocaustu*, Polska, Kraków, 2009, s.416.

zawdzięcza im życie. Warto pamiętać, że na tutejszym cmentarzu spoczywają osoby ratujące Żydów podczas II wojny światowej z narażeniem życia własnego i swoich rodzin. Marii Łaskiewicz i Stefanowi Łaskiewicz 31.05.1993 r. Instytut Yad Vashem nadał tytuł Sprawiedliwych wśród Narodów Świata. Przyjęli oni Miriam Redneri jej syna. Uratowali im życie. Genowefie Smajdo pochodzącej z Łęk 13.12.1995 r. Instytut Yad Vashem w Jerozolimie nadał tytuł Sprawiedliwej wśród Narodów Świata za uratowanie życia Rozalii Schrank (1922-1995). Julii Piękosz oraz jej córce Emili Hynek (z domu Piękosz) 7.07.1966 r. Instytut Yad Vashem nadał im zaszczytny tytuł Sprawiedliwych wśród Narodów Świata za uratowanie życia trzyosobowej rodzinie Rozmanów.

30. Tablica nagrobna. Genowefa Smajdo spoczywa w grobowcu z Rozalią Schrank, która przyjęła chrzest w borzęcińskim kościele i wyszła za mąż Jana Opięłę, a po jego śmierci za Kazimierza Bratkę. Fot. L. Kołodziejki 2021

31.32. Sprawiedliwa wśród Narodów Świata.
Genowefa Smajdo z lewej i ocalona z holocaustu Rozalia Schrank/Anna Bratko